

LOKALNI RATOVI U TEORIJI I PRAKSI NEKIH ZEMALJA ZAPADA

U savremenoj političkoj i vojnoj terminologiji pojam lokalni rat je prihvaćen kao sinonim za oružane sukobe koji su ograničeni u pogledu prostora i angažovanja snaga i sredstava i u kojima nisu neposredno konfrontirane vodeće sile Zapada i Istoka. Pod tim pojmom se obično podrazumevaju »mali« ratovi van Evrope, u kojima se upotrebljavaju konvencionalna borbena sredstva, s tim što su pretnje taktičkim nuklearnim oružjem i stvarne opasnosti od toga svakim danom sve prisutnije.

Za poslednjih dvadeset godina svedoci smo većeg broja lokalnih ratova, koji su u većoj ili manjoj meri potresali svetski mir i pretili čovečanstvu opštom katastrofom. Prema ciljevima i snagama koje su ih vodile ili vode, ti ratovi bi se mogli svrstati u sledeće osnovne kategorije:

a) Oslobodilački ratovi kolonijalnih naroda za slobodu, nezavisnost i ravnopravnost, među kojima osobitu pažnju privlače borba naroda Indonezije, dugogodišnji rat naroda Indokine protiv francuskih osvajača, herojska borba alžirskog naroda za slobodu i nezavisnost, oslobodilački ratovi naroda Malaje, Kenije i Kipra ili uporna i bespoštedna borba naroda Angole i takozvane Portugalske Gvineje protiv portugalskih kolonizatora.

b) Unutrašnji oružani sukobi (revolucije i kontrarevolucije). Najveći događaj te vrste u posleratnom periodu je kineska revolucija, koja je pobedonosno završena 1949. godine. Kubanska revolucija otvorila je novo poglavlje u borbi naroda Latinske Amerike protiv hegemonije SAD. Nedavni prevrati u nekim zemljama Afrike nedvosmisleno ukazuju na to da bivše kolonijalne sile i njihovi neokolonijalistički partneri ne prezaju ni od najgrubljih metoda pritiska i otvorenog mešanja u unutrašnje poslove afričkih zemalja kako bi sačuvali svoje poslednje pozicije u tom delu sveta ili se povratili onamo odakle su već jednom isterani.

c) Oružani sukobi među novooslobođenim zemljama, čije korene, po pravilu, treba tražiti u nasleđu koje su im ostavili kolonizatori. Alžirsko-marokanski oružani sukob (1964), sukob Saudijske Arabije i Jemenske Arapske Republike, koji i danas predstavlja opasno žarište na veoma osetljivom srenjeistočnom području, i nedavni pakistansko-indijski rat, samo su neki od takvih oružanih sukoba, koji s vremenom na vreme izazivaju krize svetskih razmera.

d) Posebnu kategoriju lokalnih ratova čine oružane intervencije i agresije nekih zemalja pomoću kojih su pokušale ili pokušavaju da svoju volju silom nametnu drugim narodima i državama. Od završetka drugog svetskog rata do danas bilo je više primera takvih agresija i intervencija. Neke od njih su: francusko-britansko-izraelska agresija na

Egipat (1956), oružana intervencija SAD u Libanu (1958), na Kubi (1961), u Dominikanskoj Republici (1965), američko-britansko-belgijska oružana intervencija u Kongu (1964), agresra SAD u Vijetnamu koja iz dana u dan poprima sve šire razmere i neposredno ugrožava mir u svetu.

Svaka od ovih kategorija lokalnih ratova ima svoje osobenosti kako sa stanovišta ideološko-političkih okvira, ciljeva i sadržaja, tako i s obzirom na način vođenja oružane borbe. Pažljivom analizom i proučavanjem tih osobenosti došlo bi se do dragocenih saznanja i pouka o onom novom što karakteriše današnje lokalne ratove. To je utoliko neophodnije što u agresivnim krugovima u svetu (u njihovoj teoriji i praksi) u poslednje vreme sve više jača uverenje da su lokalni ratovi najpogodniji način da se upotrebom oružane sile postignu željeni ciljevi.

Lokalni ratovi su vekovima bili osnovno sredstvo nekih država za ostvarenje političkih ciljeva. To je bilo uslovljeno, pre svega, tadašnjim materijalnim snagama ljudskog društva, čija je nerazvijenost, ograničenost i rascepanost određivala i okvire svih odnosa među narodima i državama, pa i oružanih sukoba.

Nagli naučni, tehnički i privredni uspon društva na prelazu od 19. u 20. vek stvorio je uslove da međunarodna aktivnost države iziđe iz regionalnih razmera i dobije svetske dimenzije. Najrazvijenije i najmoćnije države tog doba pojavile su se sa svojim globalnim hegemonističkim težnjama i ciljevima. Da bi ih ostvarile, pribegle su prvom i drugom svetskom ratu, koji su čovečanstvu naneli do tada nepoznata stradanja, a njihovim inicijatorima nisu doneli željene rezultate.

NEKE PROMENE U SVETU POSLE DRUGOG SVETSKOG RATA

Po završetku drugog svetskog rata na mnogim područjima ljudske delatnosti desile su se revolucionarne promene, koje presudno utiču i na formiranje mišljenja o ratu (opštem i lokalnom) kao sredstvu politike za postizanje određenih ciljeva. Današnje stavove vladajućih krugova nekih zemalja Zapada o ratu i miru moguće je pravilno razumeti jedino ako se imaju pred očima bar neke od tih promena.

Pre svega, došlo je do suštinskih promena u svetskoj privredi. SAD su zabeležile snažan privredni razvoj, bez većih potresa. Zapadna Evropa je doživela privrednu renesansu i po svojim materijalnim mogućnostima stala uz bok vodećih svetskih sila (SAD i SSSR-a). Najveću pažnju u tom delu sveta privlači SR Nemačka, koja je danas najjača zapadnoevropska industrijska sila, a na listi svetskih trgovinskih sila nalazi se na drugom mestu.

Socijalističke zemlje istočne Evrope, a posebno SSSR, postigle su u relativno kratkom vremenu veoma velike rezultate u razvoju svoje privrede, naročito industrije.

Za savremeno čovečanstvo najveći problem predstavljaju zemlje u razvoju. Njihovo apsolutno i relativno zaostajanje na privrednom polju postaje prvorazredno političko pitanje, od čijeg rešenja umnogome zavisi stanje međunarodnih odnosa u celini. Treba imati u vidu da na zemlje u razvoju otpada oko $\frac{3}{4}$ stanovništva (godišnji priraštaj 1,5% prema 0,5% u razvijenim zemljama), $\frac{4}{5}$ teritorije naše planete, a samo oko $\frac{1}{4}$ ukupnog svetskog bogatstva. Jaz među razvijenim i nedovoljno

razvijenim zemljama, koji se stalno produbljava, potkopava osnove međunarodne zajednice i ugrožava svetski mir. Veštačke prepreke, koje se stavljaju na put privrednom povezivanju država, znatno usporavaju razvoj proizvodnih snaga i unose opasne elemente u međunarodne odnose, koji su i bez toga opterećeni mnogobrojnim protivrečnostima.

Period posle drugog svetskog rata obeležen je epohalnim dostignućima u oblasti nuklearne energije, elektronike, automatizacije i na mnogim drugim poljima nauke, tehnike i tehnologije. Ti uspesi predstavljaju osnovu na kojoj počiva celokupno naoružanje modernih armija. Otkriće nuklearnog i termonuklearnog eksploziva i izrada novih sistema oružja otvorili su novo poglavlje u ljudskoj istoriji uopšte, a u istoriji ratova posebno. Ta oružja — svojim užasnim učincima (proizvedena su termonuklearna oružja jačine do 100 MT), dometom koji im omogućava da dosegnu svaku tačku na zemlji, brzinama koje iznose do 30.000 km na čas, visokim stepenom pokretljivosti i preciznosti gađanja, velikom autonomijom i sve manjom osetljivošću na dejstvo protivnika — dovela su eventualni nuklearni rat do potpune besmislice. Kada je reč o savremenim oružjima za masovno uništavanje, ne smeju se gubiti iz vida hemijska i biološka borbena sredstva, čija je upotreba stalno prisutan činilac u razmatranjima stranih vojnih stručnjaka, a neka od njih nalaze svoju primenu i u praksi (Južni Vijetnam). Čovekov prodor u kosmos otvorio je potpuno novo područje gotovo fantastičkih mogućnosti i za ubijanje ljudi i uništavanje materijalnih dobara. Tome treba dodati i činjenicu da je posle drugog svetskog rata učinjen ogroman napredak i u oblasti modernizacije i usavršavanja konvencionalnih oružja. Veličina rizika u odnosu na moguću »dobit« od rata u kome bi bila upotrebljena sva ta oružja toliko je porasla da, po nekim shvatanjima, to dovodi do paralisanja svake politike koja bi pokušala da međunarodne probleme rešava primenom oružja za masovno ubijanje i razaranje.

Naglo i nezadrživo rušenje kolonijalnog sistema i stupanje na međunarodnu scenu velikog broja novih, nezavisnih država je sledeća suštinska promena u društvenim kretanjima našeg doba. Glavne kolonizatorske sile bile su primorane da napuštaju svoje bivše posede. Neke od njih traže nove puteve i nova rešenja za održavanje svog kolikotolikog uticaja u tim zemljama. U želji da sačuvaju ostatke nekadašnjeg kolonijalnog carstva, nastoje da u odbranu svojih interesa uvuku i partnere iz blokova. Tako su mnogi »kolonijalni problemi« sada dobili znatno šire okvire. Posebnu ulogu imaju SAD, koje su napustile tradicionalnu doktrinu izolacionizma i u kontekstu svoje globalne politike nastoje da na nekim važnim stratezijskim tačkama u svetu zamene dojučerašnje kolonizatore. U ostvarenju tih ciljeva Vašington primenjuje neke nove metode, ali suština politike ostaje ista — nametanje svoje volje drugima, kako bi se obezbedili ekonomski, vojni i politički interesi SAD. To je praćeno proturanjem vrlo providne teorije o »vakuumu« koji je nastao u Aziji i Africi posle povlačenja nekih kolonijalnih sila. Taj »vakuum« treba što pre popuniti da bi se očuvala ravnoteža u međunarodnim odnosima i »slobodni svet« spasio od »komunističke opasnosti«, rezonuju tvorci ove teorije.

Početkom pedesetih godina svet je bio podeljen na dve veštački stvorene grupacije država. Evropa je bila u središtu međunarodnih zbi-

vanja i glavna preokupacija dveju velikih sila (SAD i SSSR-a). U Latinskoj Americi su SAD imale neosporan uticaj. U Aziji i Africi su se, jedna za drugom, rađale nove, nezavisne države. Današnji svet nije više bipolaran. SAD i SSSR imaju i dalje odlučujuću ulogu u međunarodnim zbivanjima, ali su se pojavile nove snage koje imaju veliki uticaj na razvoj svetske politike.

Nesvrstane zemlje i zemlje u razvoju imaju sve istaknutije mesto na međunarodnoj sceni i predstavljaju činilac koji se ne može posmatrati odvojeno od opštih kretanja u svetskoj politici.

Posebnu pažnju privlači NR Kina, koja sve više postaje prisutna u svim događajima, a pre svega u Aziji. Evropa je stala na vlastite noge, naročito u ekonomskom pogledu. Ona je i dalje u centru pažnje velikih sila, ali su joj se pridružile Azija i Afrika, na čijim su se prostranstvima sukobili mnogobrojni domaći i strani interesi, što tim regionima daje izuzetan politički, ekonomski i geostrategijski značaj. I Latinska Amerika doživljava previranja koja sve više zabrinjavaju Vašington. Kuba i Dominikanska Republika su samo nagoveštaj kretanja koja će, možda već sutra, biti prisutna i u mnogim drugim zemljama tog područja.

Savremeno društvo karakteriše stalno narastanje i jačanje socijalističkih, demokratskih i antiimperijalističkih snaga. Socijalizam je dao adekvatne odgovore na otvorene probleme današnjeg društva, posebno na pitanje mira i rata. Kao ideju vodilju istakao je tvrdnju da su progres, demokratija i mir nerazdvojni, da je rat moguće izbeći pregovaranjem, miroljubivom koegzistencijom i razvijanjem poverenja među narodima, što bi dovelo i do opšteg i potpunog razoružanja. Kao društveni sistem, socijalizam je stvarnost u nizu zemalja, a kao ideologija, kao pogled na svet, postao je podsticaj i putokaz milionima ljudi na svim kontinentima.

Osnovna nit koja se provlači kroz sve ove konstatacije je povezanost i međuzavisnost savremenog sveta. Na svim područjima ljudske delatnosti dolazi do integracije u globalnim okvirima, i pored brojnih smetnji i prepreka koje su se na tom putu isprečile. Narodi i države su upućeni jedni na druge. Oni su hiljadama vidljivih i nevidljivih spona međusobno povezani.

Postojeće vojno-političke grupacije su se, u ovakvim okolnostima, pokazale ne samo nedorasle da reše mnogobrojne međunarodne probleme, već su ih činile još složenijima. Te grupacije su proizvod jedne nenormalne situacije u odnosima među narodima. One danas predstavljaju ozbiljnu smetnju traženju savremenijih i pouzdanijih formula za očuvanje mira i garantovanje bezbednosti naroda. Svako poboljšanje međunarodne klime stvara povoljnije uslove za rušenje svih prepreka koje razjedinjuju narode i države. I obratno, svaka politička kriza daje nove podsticaje onim snagama koje se zalažu za konzervisanje prevaziđenih odnosa među državama. Međutim, i kada dolazi do povećane zaoštrenosti u svetu, to nije više ono isto što se dešavalo u nedavnoj prošlosti, kada su stavovi vodeće zemlje prihvatani (sa više ili manje rezerve) kao zajednički stavovi svih zemalja određene vojno-političke grupacije. Jačanje suvereniteta država i isticanje u prvi plan njihovih ekonomskih interesa umnogome utiču i na zauzimanje njihovih nezavisnih stavova u svim pitanjima spoljne politike.

U toku pedesetih godina zvanična strategijska koncepcija SAD bila je koncepcija »masovnih represalija«, čija se suština ogledala u rešenosti SAD da protivniku nametnu svoju volju pretnjom da će na svaki njegov postupak koji bi u Vašingtonu bio ocenjen kao neprihvatljiv odgovoriti upotrebom svih raspoloživih nuklearnih oružja.

Ta koncepcija je ostala na snazi sve do dolaska na vlast demokrata, početkom 1961. godine, ali je u međuvremenu bila osetno modifikovana. Najobimnija izmena je izvršena poznatim planom MC-70 (čija je realizacija počela 1958. godine), po kome je konvencionalnim snagama NATO, stacioniranim u Evropi, bila dodeljena uloga »štita«, a operativno-strategijskim nuklearnim snagama SAD uloga »mača«. Tim planom se od većine evropskih zemalja NATO zahtevalo da osetno povećaju svoje konvencionalne snage, u čemu se naziru prva nastojanja Vašingtona da se izbegne da svaki (čak i slučajno izazvan) oružani sukob Zapada i Istoka automatski preraste u opšti nuklearni rat. Jedan od osnovnih uzroka ovih izmena bila su dostignuća SSSR-a u razvoju nuklearnih oružja i raketne tehnike. Naime, polovinom pedesetih godina postalo je jasno da je SSSR ostvario značajne rezultate u proizvodnji najsavremenijih borbenih sredstava. Severnoamerički kontinent nije više bio izvan dometa oružja velike razorne moći. Američki vojni planeri i javnost suočili su se sa neprijatnim saznanjem da je vreme nuklearnog monopola ili nuklearne premoći SAD nad protivnikom jednom zauvek prošlo i da je neophodno tražiti nova rešenja ako se želi izbeći najgore.

Za čitav period u kome je dominirala koncepcija »masovnih represalija« karakteristično je nastojanje Pentagona da proširi mrežu vojnih baza na stranim teritorijama, koja bi, obrazujući neprekidan lanac oko zemalja Istoka, odigrala važnu ulogu u eventualnoj primeni u praksi te koncepcije.

Aktivnost SAD u protekloj deceniji bila je usmerena i na stvaranje multilateralnih i bilateralnih vojno-političkih aranžmana kojima su brojne zemlje širom sveta jače ili slabije povezane sa Vašingtonom. Tako je 1951. godine stvoren ANZUS-pakt, 1954. SEATO, 1955. CENTO (koji se dok Irak nije istupio iz njega zvao Bagdadski pakt), i niz bilateralnih ugovora sa Japanom, Filipinima, Južnom Korejom, Španijom i drugim zemljama.

Pogledi političkog i vojnog rukovodstva SAD na vojno-političku situaciju i odnos snaga u svetu početkom šezdesetih godina našli su svoj konačan izraz u strategijskoj koncepciji »elastičnog odgovora«. Po oceni nove (demokratske) administracije, koncepcija »masovnih represalija« nije više odgovarala izmenjenim uslovima unutar NATO-a, a ni svetu. Bila je suviše kruta, nije pružala dovoljno prostora za manevar, naročito u takvim situacijama koje nisu bile toliko ozbiljne da bi zahtevale angažovanje nuklearnih oružja, ali ni tako beznačajne da bi Vašington mogao ostati ravnodušan prema njima. Po mišljenju istih krugova, izbor koji je ova koncepcija nudila bio je veoma ograničen: opšti nuklearni rat ili povlačenje i kapitulacija pred protivnikom. Američka spoljna politika je, po tim ocenama, godinama uzmicala, što je u sopstvenoj zemlji razvijalo defetizam, a kod saveznika SAD budilo sumnju u spo-

sobnost i rešenost velikog partnera da efikasno zaštiti njihove interese ako to bude trebalo. Zbog toga je, navodno, koncepcija »masovnih represalija« postala ne samo nesavremena nego i opasna, jer je omogućavala neprijatelju da niže uspehe u svetskoj politici. Protivnici te koncepcije naročito su isticali njenu neprilagođenost za geografska područja izvan onih koja pokrivaju NATO i Varšavski ugovor. Da bi bili ubedljiviji, oni su progresivna kretanja u Aziji, Africi i Latinskoj Americi prikazali kao »komunističku subverziju« i kao posledicu neefikasnosti koncepcije »masovnih represalija«.

Politički i vojni rukovodioci SAD došli su do zaključka da je zemlji potrebna takva globalna strategijska koncepcija koja će joj omogućiti da vodi elastičniju politiku, naročito u Aziji i Africi (Latinsku Ameriku Vašington smatra zonom svojih »životnih interesa«), i da bude slobodnija u izboru načina svoje akcije u konkretnim uslovima, kako SAD ne bi bile uvučene u rat u vreme, na mestu i na način koji ne bi želele. Tvorcima nove koncepcije rukovodili su se saznanjem i uverenjem da bi u opštem nuklearnom ratu i SAD pretrpele gubitke koji bi bili neuporedivo veći od eventualne koristi. U želji da izbegnu uništenje vlastite zemlje, proklamovali su potrebnu koegzistenciju sa Istokom na području »životnih interesa« obeju strana. Od severnoameričkog kontinenta žele da stvore »svetilište«, čiji opstanak ne bi smeo biti ugrožen čak ni po cenu žrtvovanja evropskih saveznika SAD. Došli su do zaključka da je na području koje je od »životnog značaja« za Zapad i Istok uspostavljena ravnoteža snaga, pre svega nuklearnih, i da bi svako narušavanje te ravnoteže moglo izazvati opšti rat.

Imajući i dalje u centru pažnje Evropu, politički lideri i vojni stručnjaci SAD formulisali su strategijsku koncepciju »elastičnog odgovora«, koja je inspirisana potrebama američke globalne politike. Ona se zasniva na uverenju da ni Istok ne želi da jednostrano naruši postojeći odnos snaga u Evropi i da je situacija na tom najosetljivijem području gotovo zamrznuta. Međutim, po njihovoj oceni, situacija u Aziji i Africi početkom šezdesetih godina pružala je veoma povoljne šanse da Zapad (u prvom redu SAD), ne izlažući se opasnostima opšteg nuklearnog rata, postiže poen po poen i da na taj način u dogleđno vreme poboljša svoje pozicije u svetskim razmerama. Pri tome su oni imali u vidu sukobe među pojedinim zemljama tih područja, najčešće podsticane spolja, zatim objektivne teškoće Istoka da obezbedi svoje prisustvo u tim regionima i, pre svega, sovjetsko-kineski spor koji je zauzimao sve šire razmere. Amerikanci su, osim toga, računali sa svojom premoći na morima koja okružuju Afriku, južnu i istočnu Aziju. Smatrali su da se njihove oružane snage mogu i vazдушnim putem, oslanjajući se na mnogobrojne baze na tuđim teritorijama, brže i sigurnije prebaciti u te oblasti u slučaju potrebe. To su samo neki elementi koje su inicijatori nove strategijske koncepcije uzeli u obzir prilikom njene izrade.

Iz svega proističe da doktrina »elastičnog odgovora« ima dve komponente: jednu namenjenu regionima od »životnog značaja« za Zapad (SAD) i drugu namenjenu ostalim područjima u svetu, pre svega Aziji i Africi.

Iako je prva komponenta zadržala osnovna obeležja koncepcije »masovnih represalija«, ipak su i u njoj zastupljeni izvesni elementi elastičnosti. To se ogleda u shvatanjima da je opasnost od opšteg nu-

kleranog rata stalno prisutna, ali da je neophodno preduzeti mere da do njega ne dođe mimo želje glavnih aktera i da svaki oružani sukob u zoni »životnih interesa« ne mora automatski prerasti u opšti nuklearni rat. U vezi s tim treba posmatrati i nastojanja Vašingtona da zaustavi širenje nuklearnog kluba unutar Zapada i zadrži u svojim rukama pravo odlučivanja o upotrebi nuklearnih oružja, kao i insistiranje SAD na jačanju konvencionalnih snaga njihovih evropskih partnera.

»Elastičnost« nove strategijske koncepcije osobito dolazi do izražaja u komponenti namenjenoj Aziji i Africi. Negirajući opšti nuklearni rat kao sredstvo politike, a u praksi nastavljajući da i dalje užurbano razvijaju strategijska oružja za masovno ubijanje i razaranja, SAD se nisu odrekle primene oružane sile za ostvarivanje ciljeva svoje spoljne politike, nego su, štaviše, širom otvorile vrata »malim« lokalnim ratovima. Sve češće se naglašava da bi u takvim ratovima mogla biti upotrebljena i taktička nuklearna oružja, bez bojazni da takav oružani sukob preraste u opšti, nuklearni, a u nekim slučajevima su već primenjivana hemijska borbena sredstva. Čuju se mišljenja da su u sadašnjoj konstelaciji snaga u svetu lokalni ratovi moguć i u Evropi.

Da bi ta koncepcija mogla biti i uspešno ostvarena, u oružanim snagama SAD učinjeno je u toku poslednjih godina veoma mnogo na polju modernizacije konvencionalnih oružanih snaga i njihovog prilagođavanja raznim sredinama u kojima bi mogle biti upotrebljene. Osobita pažnja se poklanja organizaciji, naoružanju i obuci »specijalnih snaga« (za gerilsko i protivgerilsko ratovanje), jedinicama za intervenciju i vojnom vazдушnom transportu. Sistematski se razrađuju načela upotrebe tih snaga i sredstava, da njihovo učestalo angažovanje pruža mogućnost stručnjacima Pentagona da ta načela neprestano proveravaju u praksi i usavršavaju.

INTERVENZIONISTIČKI RAT SAD U VIJETNAMU

Rat u Vijetnamu je najočigledniji, iako ne i jedini primer primene u praksi novijih američkih gledišta o lokalnim ratovima. Stiče se, čak, utisak da Vijetnam, pored ostaloga, treba da posluži kao poligon za ispitivanje ispravnosti tih gledišta i efikasnosti nove strategijske koncepcije u celini.

Politički cilj intervencije u Vijetnamu, koju Vašington uzaludno pokušava da opravda »kineskom opasnošću za slobodni svet« i »komunističkom subverzijom«, vrlo je providan. Naime, SAD pokušavaju da primenom nasilja i pretnjom očuvaju, konsoliduju i ojačaju svoje pozicije ne samo u Južnom Vijetnamu nego i na širem području jugoistočne Azije. Tom području — kao izvoru nekih strategijskih sirovina, pre svega kalaja, kaučuka i jute, raskrsnici važnih pomorskih i vazдушnih komunikacija i osloncu za eventualna dejstva u dubini azijskog kontinenta — u američkoj vojnoj strategiji je dodeljeno izuzetno značajno mesto.

Već sutradan posle poraza francuske kolonijalne politike u Indokini, koja je završni udarac dobila u poznatoj bici kod Dien Bien Fua (januar—maj 1954. godine), SAD su požurile da ispune nastali »vakuum« i što pre likvidiraju svaki dalji uticaj Pariza u tom području. Da bi imao odrešene ruke u svojoj akciji u jugoistočnoj Aziji,

Vašington nije pristupio Ženevskim ugovorima, potpisanim u julu 1954. godine, kojima je okončan višegodišnji period uzaludnih nastojanja Francuske da oružjem sačuva kolonijalnu vlast u Indokini. Francuska je bila prinuđena da prizna poraz i napusti to područje. Samo nekoliko meseci posle potpisivanja Ženevskih ugovora SAD su na tom prostoru organizovale SEATO-pakt (članovi: SAD, Velika Britanija, Francuska, Australija, Novi Zeland, Pakistan, Tajland i Filipini), pod čiju je »zaštitu« stavljena i teritorija Kambodže, Laosa i Južnog Vijetnama.

Neposredno mešanje SAD u unutrašnje stvari Južnog Vijetnama postalo je intenzivnije već od početka 1955. godine, kada je u Sajgonu počela da funkcioniše američka vojna misija, od oko 350 oficira. Do kraja pedesetih godina SAD su težište svojih vojnih napora u Južnom Vijetnamu usmerile na jačanje i modernizaciju domaćih oružanih snaga, kojima je bilo stavljeno u zadatak da uguše sve masovni otpor nendarodnom režimu u Sajgonu. Međutim, rezultati su bili slabi. Broj ustanika je stalno rastao, nezadovoljstvo stanovništva, naročito seoskog, postajalo je sve jače, korupcija vladajućih krugova sve veća a moral vladinih trupa zabrinjavajući. Južnovijetnamska armija nije bila sposobna da se suprotstavi oslobodilačkim snagama, koje su vrlo umešno primenjivale partizanski način ratovanja.

U to vreme je u SAD došlo do smene vladajućih krugova, što je bilo praćeno prihvatanjem nove strategijske koncepcije u kojoj je vidno mesto pripalo lokalnim ratovima i »specijalnim snagama« za njihovo vođenje. Pod uticajem nove koncepcije, američki vojni »savetnici« u Južnom Vijetnamu, kojih je 1961. godine bilo oko 800, pristupili su stvaranju većeg broja južnovijetnamskih jedinica za intervenciju (tipa rendžera), bolje prilagođenih za borbu protiv »gerile«. Sledeći korak na putu osposobljavanja južnovijetnamske armije za vođenje teritorijalnog rata učinjen je početkom 1962. godine, kada je u Sajgonu formirana jedna američka vojna komanda, na čelu sa generalom Harkinsom. Amerikanci su tada postali odlučujući činilac u celokupnoj aktivnosti sajgonskog režima. Koristeći britanska iskustva iz »pacifikacije« Malaje, oni su u Južnom Vijetnamu pristupili organizovanju takozvanih strategijskih naseobina. U tim zaseocima, ograđenim palisadama i bodljikavom žicom i posednutim snagama bezbednosti, pokušali su da silom odvoje južnovijetnamske seljake od ustanika i da tako, deo po deo, ostvare kontrolu nad čitavom zemljom.

Uporedo s tim, Amerikanci su pristupili jačem angažovanju »specijalnih snaga«. Pojedine »timove« postavljali su na važne tačke širom zemlje, verujući da će oko njih okupiti deo domorodaca u borbi protiv Nacionalnog fronta oslobođenja (NFO). Pored toga, Amerikanci su podsticali i stvaranje i jačanje vladinih poluvojnih jedinica i organizacija. Pristupili su i sistematskom uništavanju vegetacije (lišća) pomoću hemikalija, misleći da će na taj način lakše otkrivati ustanike. To je bila široka akcija za stavljanje stanovništva pod čvrstu kontrolu sajgonskog režima i postepeno izolovanje i uništenje oslobodilačkih snaga.

Međutim, američki politički i vojni stručnjaci su se i ovog puta prevarili u svojoj računici. Očekivani uspeh je izostao. Kada su, u leto 1963. godine, postali toga svesni, oni su — ogorčeni neuspehom — odlučili da se još neposrednije umešaju u celokupan život Južnog Vijetnama. Najpre je, uz njihovu podršku, vojna hunta organizovala udar,

oborila i ubila predsednika Diema. Novoj vladi stavljeno je u zadatak da pojača borbu protiv NFO. Broj američkih vojnih »savetnika« povećan je do kraja 1963. godine na oko 16.000 ljudi. Oni su tada doprili do najnižih jedinica južnovijetnamske armije. Bile su ojačane i »specijalne snage«. Obrazovana je vazduhoplovna operativna grupa (aviona i helikoptera).

Od početka 1964. godine (u toj godini je u Sajgonu izvršen veliki broj pučeva) američko vojno angažovanje u borbi protiv oslobodilačkih snaga je postepeno narastalo, uporedo sa dovlačenjem novih snaga na to područje i stvaranjem ostalih uslova za proširivanje oružane intervencije. Američke vojne jedinice su tada stupile u otvoreni rat protiv NFO.

To je bilo prećutno priznanje vlade SAD da se oslobodilačka borba naroda Južnog Vijetnama ne može ugušiti osloncem na sajgonski režim, kome su godinama obilat davani dolari i deljeni politički i vojni »saveti«. Ujedno, to je bio i krah pokušaja da se upotrebom »specijalnih snaga« i njihovih »timova« likvidira »gerila« koju je organizovao i uspešno vodio NFO.

Pentagon je bio prinuđen da izradi novi strateški plan, čije je sistematsko ostvarenje počelo početkom 1965. godine. Bombardovanje DR Vijetnama u avgustu 1964. godine, nazvano »odmazdom« za navodni napad na jedan američki razarač u Tonkinškom zalivu, bio je prvi nagoveštaj nove strategije SAD u Vijetnamu.

Informacije iz američke štampe pružaju mogućnost za zaključke da su primarni ciljevi novog strateškog plana bili sledeći: oduzeti inicijativu oružanim snagama NFO, prisiliti ih na odbranu, a zatim uništiti; psihološkim akcijama, pretnjama i nasiljem zastrašiti civilno stanovništvo, odvojiti ga od NFO i pasivizirati ili privući na svoju stranu; bezobzirnim bombardovanjem DR Vijetnama osujetiti pomoć sa severa i obeshrabriti svakog drugog ko bi pokušao da dirne u južnovijetnamski »zabran« SAD; proširiti ratna dejstva i na sva ostala susedna područja za koja se oceni da bi na bilo koji način mogla koristiti snagama NFO; stalnim narastanjem vrste, obima i intenziteta borbenih dejstava staviti do znanja protivnicima da su SAD rešene da po svaku cenu sačuvaju svoje pozicije u jugoistočnoj Aziji; uvlačenjem u rat nekih svojih azijskih i evropskih saveznika dati mu obeležje koalicijom, krstaškog pohoda protiv komunizma; ne dozvoliti da rat u Vijetnamu izmakne ispod kontrole Vašingtona i dobije neželjene dimenzije.

Za ostvarenje ovog plana Pentagon je do sada angažovao velike snage i sredstva, a novi kontingenti stalno pristizu. U januaru 1965. godine još je bilo reči o vojnim »savetnicima«, čiji je broj tada iznosio oko 23.000 lica. U martu iste godine u Da Nangu se iskrcao prvi odred od 3.500 pripadnika mornaričke pešadije, da bi se početkom maja ove godine, prema zvaničnom saopštenju Vašingtona, ukupan broj američkih vojnika u Južnom Vijetnamu popeo na oko 250.000 ljudi, ne računajući 60.000 — 70.000 lica ukrcanih na brodovima Sedme flote, čiji delovi neposredno učestvuju u ratu. Pretpostavlja se da bi u ovoj godini, ako ne dođe do primirja, američke snage u Južnom Vijetnamu mogle porasti na 350.000 ljudi, a u nekim prognozama su te cifre osetno veće (do 500.000). Da bi se imala tačnija predstava u veličini američ-

kog angažovanja u Vijetnamu, treba imati u vidu da su u korejskom ratu oružane snage SAD narasle do 407.000 ljudi.

Što se tiče načina na koji Amerikanci pokušavaju da ostvare strateški plan, pažnju privlače, u prvom redu, nastojanja da sačuvaju slobodu akcije i da ne budu uvučeni u iscrpljujući rat na kopnu («čovjek na čoveka»), sličan onom koji je doveo do nedavnog sloma francuske vladavine u tom delu sveta. Polazeći od premoći na moru i u vazduhu, Amerikanci su odlučili da najpre stvore snažna vojna uporišta na morskoj obali Južnog Vijetnama. Ona treba da im posluže i kao sigurne baze za prihvatanje novih ojačanja koja pristižu vazdušnim i morskim putem. Do sada je stvoren lanac takvih uporišta (enklava) na morskoj obali, među kojima su najvažnija: Hue, Da Nang, Ču Laj, Na Trang, Kam Ran i Vung Tau. Povezujući te odvojene rejone u jednu celinu («mrlja mastila»), Amerikanci žele da potpuno ovladaju morskom obalom i da na tom pravcu odseku snage NFO od spoljnog sveta. U isto vreme, tako organizovan mostobran treba da odigra značajnu ulogu u postepenom nadiranjima ka unutrašnjosti zemlje, radi ovladavanja centralnom visoravni (oblast Kontum-Plejku) i glavnim komunikacijama i odsecanja Južnog Vijetnama od njegovih suseda na severu i zapadu (DR Vijetnama, Laos i Kambodže). Na tako izolovanom prostoru, po oceni Pentagona, veoma pokretljivim i nadmoćnim američkim snagama ne bi bilo teško uništiti protivnika i dobiti bitku za Južni Vijetnam. U tim dejstvima oružanim snagama sajgonskog režima dodeljena je pomoćna uloga, najčešće na zemljištu gde su uslovi života izvanredno teški.

Komentarišući ovu zamisao dejstva, neki vojni stručnjaci SAD posebno naglašavaju veliku vazdušnu pokretljivost i superiornost američkih jedinica u naoružanju i opremi. Oni ističu da bi bila učinjena fatalna greška ako bi američke snage u Južnom Vijetnamu prihvatile nekadašnji francuski sistem nepokretnih utvrđenih garnizona. Umesto toga, zalažu se za taktiku u kojoj bi uporišta služila samo kao oslonci za dejstva manevarskog karaktera, podržana dalekometnom artiljerijom sa brodova i snažnom avijacijom. Smatraju da su američke jedinice organizovane, naoružane i obučene upravo za takva dejstva. Samo retki od njih pridaju odgovarajući značaj moralno-političkom faktoru i ulozi čoveka u vijetnamskom ratu.

Međutim, da li će se američke snage u Južnom Vijetnamu boriti po receptu koji je odredio Pentagon ne zavisi samo od njih nego, isto toliko, i od protivnika. Iako su informacije o načinu dejstva oružanih snaga NFO oskudne, ipak se može pouzdano tvrditi da Amerikanci nisu uspeli da nametnu svoj stil ratovanja. Naprotiv, svakodnevni izveštaji sa južnovijetnamskog ratišta govore u prilog tome da je inicijativa i dalje u rukama NFO i da premoć u ratnoj tehnici ne donosi Amerikancima prednosti koje su očekivali. Borci NFO, visokom političkom svešću, patriotizmom i velikim borbenim iskustvom, veoma često odnose značajne pobeде nad brojno i tehnički jačim protivnikom koji oružjem u ruci pokušava da slobodarskom narodu i suverenoj državi (DR Vijetnamu) ospori pravo na slobodu, nezavisnost i ravnopravnost. To potvrđuju i podaci o dosadašnjim gubicima Amerikanaca u Vijetnamu. Prema saopštenju američkog ministarstva odbrane, do kraja 1965. go-

dine SAD su imale oko 1.600 poginulih, 7.600 ranjenih i 180 nestalih i zarobljenih pripadnika oružanih snaga.* Čak kada bi se ovi podaci uzeli bez ikakve rezerve, cifra od skoro 10.000 poginulih, ranjenih, nestalih i zarobljenih rečito govori o vrlo visokoj ceni koju Amerikanci plaćaju za svoju agresiju u Vijetnamu.

Naročitu pažnju privlači američka teorija »eskalacija« i njena primena u Vijetnamu. Pod pojmom »eskalacije« Amerikanci podrazumevaju postepeno narastanje vrste, obima i intenziteta borbenih dejstava zavisno od postupaka neprijatelja i ciljeva koji se žele postići. O narastanju američkog angažovanja u Vijetnamu vrlo ubedljivo govore i podaci o novčanim izdacima SAD za oružanu intervenciju. Do januara 1964. godine rat je već koštao oko 3 milijarde dolara. Kasnije je objavljeno da su i toku 1964. godine SAD trošile preko 1,5 milion dolara dnevno. Ti troškovi su stalno narastali, da bi u decembru 1965. godine dostigli gotovo neverovatan nivo od 16,5 miliona dolara dnevno. Vlada SAD je bila zbog toga primorana da traži naknadno povećanje kredita za oružane snage, tako da će vojni budžet za fiskalnu 1967. (koja počinje 1. jula o.g.) biti znatno veći od budžeta za 1966. godinu.

Što se tiče vrste i obima borbenih dejstava američkih jedinica angažovanih u Vijetnamu, nije teško uočiti njihovo stalno proširivanje. Tako, na primer, američko vojno vazduhoplovstvo je u toku 1965. godine izvršilo više od 32.000 borbenih letova u Južnom Vijetnamu (u januaru oko 800, a u novembru oko 5.300). Isti je slučaj i sa napadima američke avijacije na ciljeve u DR Vijetnamu, čiji se broj iz meseca u mesec povećava, obuhvatajući sve šire područje i sve više objekata od životnog značaja za ovu zemlju. »Eskalacija« tu nalazi svoju najočigledniju i najpotpuniju primenu, a tvorci te koncepcije sa zadovoljstvom konstatuju da je ona položila ispit i pokazala se efikasnom. Kratkovidni stratezi preporučuju da SAD nastave tim putem, ne prezajući ni od upotrebe taktičkih nuklearnih oružja. Oni su ocenili da Peking podstiče Vijetnamce na rat, ali da se dobro čuva da i sam bude uvučen u taj oružani sukob, u kome bi Amerikanci svoja borbeno dejstva (uglavnom bombardovanje iz vazduha) mogli da prošire i na kinesku teritoriju. S druge strane, oni su došli do zaključka da SSSR — zbog svog političkog i geografskog položaja i zbog sukoba sa NR Kinom — ima vezane ruke u politici u jugoistočnoj Aziji. Zasnivajući svoju politiku prema jugoistočnoj Aziji na takvim i sličnim sumnjivim procenama, Amerikanci su stvorili u tom delu sveta vrlo opasnu situaciju, čije posledice mogu biti sudbonosne za čitavo čovečanstvo.

Poseban vid »eskalacije« u vijetnamskom ratu predstavlja nastojanje Vašingtona da u taj oružani sukob uvuče što veći broj svojih azijskih i evropskih saveznika. Do sada su SAD uspele da za tu avanturu pridobiju samo mali broj azijskih zemalja, uglavnom onih u kojima je njihov uticaj dominantan ili jako naglašen. Pod pritiskom SAD, Južna Koreja je uputila u Južni Vijetnam jednu diviziju, sa oko 21.000 vojnika, Australija jedan pešadijski bataljon i jednu artiljerijsku bateriju, sa oko 1.500 ljudi, a Novi Zeland jedan artiljerijski divizion, sa

* Prema saopštenju NFO, gubici Amerikanaca u Južnom Vijetnamu u toku 1965. godine iznose 19.200 ljudi.

oko 300 ljudi. Od vlade nekih zemalja Evrope (u prvom redu Velike Britanije) stižu samo izrazi »razumevanja i simpatija« za američku politiku u Vijetnamu, dok su retke zemlje pružile i materijalnu pomoć režimu u Sajgonu (SR Nemačka). To je još jedan dokaz nepopularnosti politike sa pozicije sile. Nasuprot tome, u stalnom porastu je podrška koju demokratske snage u svetu pružaju pravednoj borbi vijetnamskog naroda.

GLEDIŠTA NEKIH DRUGIH ZEMALJA ZAPADA NA LOKALNE RATOVE

Britanska imperija se vekovima širila i održavala lokalnim, kolonijalnim ratovima, tako da je ova vrsta oružanih sukoba bila stalno prisutan činilac u njenoj spoljnoj politici. Od nekadašnje imperije su ostali ostaci, ali lokalni ratovi su i danas sredstvo kojemu Velika Britanija često pribegava u uzaludnim nastojanjima da sačuva svoje pozicije u vanevropskim regionima. U toku poslednjih 20 godina London je u više navrata upotrebom oružane sile pokušavao da uguši oslobodilačke pokrete i zaustavi tok istorije u nekim zemljama Azije i Afrike (Malaja, Kenija, Kipar, UAR, Kuvajt, Jordan i dr.).

Današnja laburistička vlada stoji na stanovištu da je situacija u Evropi »zamrznuta«, da je nerealan verovati da bi se u tom delu sveta mogao voditi konvencionalan rat, budući da bi svaki oružani sukob brzo prerastao u opšti nuklearni rat. Ocenjujući da je veoma smanjena verovatnoća izbijanja opšteg nuklearnog rata između Istoka i Zapada, vlada pridaje osobiti značaj području »istočno od Sueca«. Stiče se utisak da je, čak, glavni vojni napor Velike Britanije sada usmeren na to područje. Na tom prostoru, na kome su raspoređene i glavne britanske vojne baze u inostranstvu (Aden, Bahrein, Singapur), Britanci drže oko 67.000 ljudi (kojima treba pribrojiti 14.000 Gurka stacioniranih u Malajskoj Federaciji) i jednu trećinu svojih ratnih brodova. Posle SAD Velika Britanija je najjača vojna sila Zapada na azijskom kopnu i vodeća vazduhoplovno-pomorska sila Zapada na Indijskom okeanu. U strategiji namenjenoj tom području Velika Britanija ide dotle da predviđa i upotrebu dela svojih nuklearnih snaga (aviona sa atomskim bombama), kojima je poverena misija »zastrašivanja« protivnika i njegovog »obraćanja« od namere da na silu odgovori silom.

Zbog otpora koji narodi Azije i istočne Afrike pružaju britanskom prisustvu na području »istočno od Sueca« i u težnji da jedan deo izdataka za realizaciju politike namenjene tom području prebace na svoje saveznike, pre svega na one koji su i sami zainteresovani za taj prostor (nafta i dr.), Britanci propovedaju potrebu globalizma i međuzavisnosti u politici i strategiji NATO. S tim u vezi naročitu pažnju privlače planovi Londona i Vašingtona da zajedničkim snagama i sredstvima organizuju lanac vojnih baza na retko naseljenim ostrvima Indijskog okeana, od ostrva Aldabra (severno od Madagaskara) i Sejšelskih ostrva preko ostrva Dijego Garsija (arhipelag Čagos) i ostrva Kristmes (Kokosova ostrva) do zapadnih obala Australije. Te baze bi, verovatno, imale višestruku namenu. Bile bi oslonci pomorskim, vazduhoplovnim i kopnenim snagama koje bi tu stacionirale ili bi, u slučaju potrebe, stigle kao ojačanje. Za SAD bi one predstavljale i sponu između Sedme

flote, čiji brodovi povremeno zalaze u Indijski okean, i Šeste flote koja operiše u Sredozemnom moru. Nije isključeno da bi u nekima od tih baza bile instalirane i stanice za vođenje elektronskog rata i strategijsko izviđanje ili izgrađeni važni centri veza.

Jedan od osnovnih problema koji se javlja u realizaciji britanske strategijske koncepcije u vanevropskim područjima je manevar strategijskim rezervama, koje su ograničene (jedna divizija i jedna vazdušnodessantna brigadna grupa u Metropoli, delovi britanskih snaga u SR Nemačkoj i jedinice raspoređene u glavnim vojnim bazama u inostranstvu) i nedovoljno pokretljive, s obzirom na potrebu sve češćeg angažovanja na udaljenim bojištima Azije i Afrike. Iz tih razloga Britanci pridaju veliki značaj razvoju vojnog vazdušnog i pomorskog transporta i uporno nastoje da zadrže punktove koji im na putu od Velike Britanije do jugoistočne Azije ili južne Afrike služe kao oslonac za vazduhoplovne i pomorske snage koje tim pravcima komuniciraju (Gibraltar, Kipar, Aden, Bahrein, ostrvo Asansion, Simenstaun, Sejšelska ostrva i dr.). Tražeći najpogodniji način za brzu intervenciju na području »istočno od Sueca«, s obzirom na to da vreme u takvim situacijama ima prvorazrednu ulogu, oni su deo svojih snaga »specijalne namene« (komandos) ukrcali na brodove nosače helikoptera koji stalno krstare vodama Indijskog okeana. Međutim, ta i slična rešenja ne mogu da zaustave proces oslobađanja kolonijalnih i zavisnih naroda Azije i Afrike.

Težište vojne politike SR Nemačke je u Evropi. Osnovna nit koja se provlači kroz čitavu strategijsku koncepciju bonskih militarista je teza da bi bilo kakav oružani sukob u centralnoj Evropi mogao biti od samog početka nuklearan, što znači da bi vrlo brzo prerastao u opšti nuklearni rat. Iz tih razloga bonska vlada i rukovodstvo Bundesvera podržavaju sve stavove ili sami podnose predloge koji su usmereni na jačanje nuklearnih snaga NATO u Evropi i čine neskrivene napore da se SR Nemačkoj obezbedi ravnopravno učešće u planiranju upotrebe i odlučivanja o primeni tih snaga. Nuklearna oružja u rukama Bundesvera trebalo bi da budu detonator koji bi izazvao ratnu eksploziju u svetskim razmerama. To je, ustvari, pokušaj Bona da pretnjom nuklearnim ratom osigura sebi jedno od vodećih mesta u međunarodnoj politici i ostvari svoje evropske i svetske pretenzije.

U vanevropskim područjima SR Nemačka sada nastoji da zauzme vidno mesto oslanjajući se, u prvom redu, na svoj ekonomski potencijal. U nekim zemljama Afrike, Azije i Latinske Amerike već se oseća i vojno prisustvo Bona (vojna pomoć, savetnici, prodaja oružja i dr.). S obzirom na velike materijalne mogućnosti SR Nemačke i poznate aspiracije njenih rukovodećih krugova, treba očekivati da će to prisustvo biti u budućnosti još jače izraženo. Čvrsta sprega sa SAD može dovesti i do neposrednog angažovanja SR Nemačke u nekim lokalnim oružanim sukobima u Aziji ili Africi. Sadašnja »pomoć« Bona sajgonskom režimu možda je samo prvi korak u tom pravcu.

Današnji politički i vojni rukovodioci Francuske realnije gledaju na efikasnost upotrebe sile u spoljnoj politici. Oni vode samostalnu politiku koja ima odraza i na njihovo gledanje na lokalne ratove. Smatraju da bi svaki rat u Evropi imao dalekosežne posledice. U poslednje

vreme neki od njih zastupaju mišljenje da ni Evropa nije imuna od ograničenih ratova, u kojima bi gotovo sigurno bila upotrebljena i taktička nuklearna oružja.

Iako je današnja spoljna politika Francuske okrenuta prema Evropi u mnogo većoj meri nego u nedavnoj prošlosti, Pariz se, ipak, nije potpuno odrekao svojih kolonijalnih ambicija. Istina, današnja Francuska nastoji da svoje ciljeve u vanevropskim područjima ostvari, pre svega, pomoću političkih, psiholoških, ekonomskih i sličnih aktivnosti, ali ne isključuje ni upotrebu oružane sile tamo gde drugi metodi ne bi doneli željene rezultate.

U generalštabovima, vojnim školama i drugim vojnonaučnim ustanovama zapadnih zemalja, u prvom redu SAD i Velike Britanije, istražuju se i izučavaju razni aspekti lokalnih ratova. Formulišu se strategijske koncepte i taktički principi, organizuju i obučavaju posebne snage, razvijaju i proizvode najpogodnija i najefikasnija borbeno sredstva za njihovo naoružanje. Naročiti značaj se pridaje taktičkoj pokretljivosti jedinica namenjenih za lokalne ratove i njihovom brzom dovođenju na mesto upotrebe. Stalno raste uloga strategijskog vazdušnog transporta. Traže se nova rešenja za pravovremeno prevoženje teškog naoružanja na udaljena ratišta. Osobiti značaj imaju veliki plovni sastavi (flote) koji neprestano krstare u blizini rejona u kojima se predviđa njihovo angažovanje. Ratno vazduhoplovstvo dobiva brojne zadatke u svim varijantama lokalnih ratova. Znatno je porasla uloga helikoptera, a ostale vrste letelica, čak i one najmodernije, nalaze primenu u lokalnim ratovima. Pozadinsko obezbeđenje snaga predstavlja najsloženije probleme za koje se traže rešenja. Naročita pažnja se poklanja razvijanju obaveštajne delatnosti i psiholoških akcija koje imaju za cilj da se pokoleba moral protivnika i pridobije stanovništvo. Oružane snage koje se odupiru intervencijama i agresijama stekle su bogata ratna iskustva koja takođe zaslužuju najveću pažnju.

Budući da su lokalni ratovi danas stvarnost, da u sebi sadrže mnoge elemente koji će biti prisutni u svakom eventualnom ratu, to njihovo pažljivo praćenje i temeljito izučavanje može doprineti da se dođe do dragocenih saznanja i zaključaka o fizionomiji i načinu vođenja savremenih ratova.

Pukovnik
Berislav BADURINA